

Persoonlijk en vertrouwelijk

Aan de gemeenteraad van de gemeente Woerden
T.a.v. de heer E. Geldorp, griffier
Postbus 45
3440 AA Woerden

26 april 2012

WO/e0249287/FT/BvE

***Betreft: Controleverklaring bij de jaarrekening 2011 en
accountantsverslag.***

Geachte raadsleden,

Hierbij ontvangt u een gewaarmerkt exemplaar van de jaarrekening 2011 van gemeente Woerden en onze getekende controleverklaring d.d. 26 april 2012. Tevens zenden wij u een afschrift van bovengenoemde controleverklaring. Daarnaast doen wij u één origineel getekend exemplaar van ons accountantsverslag en één exemplaar met de tekst 'origineel getekend door' toekomen. Het origineel getekend exemplaar is bestemd voor uw archief en het exemplaar met de tekst 'origineel getekend door' is bestemd voor interne verspreiding.

***Toestemming gebruik en openbaarmaking controleverklaring en daaraan
verbonden voorwaarden***

Wij bevestigen u akkoord te gaan met het opnemen van het afschrift van de verklaring in exemplaren van de jaarrekening 2011, die overeenkomen met het bijgevoegde gewaarmerkte exemplaar.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring, zoals opgenomen in bijgaande - door ons gewaarmerkte - stukken, wordt openbaar gemaakt. Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met de jaarrekening.

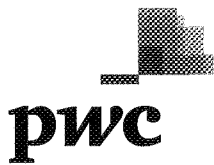
Met het oog op het risico van "Identity Theft" adviseren wij u om geen jaarrekeningen en/of controleverklaringen en/of accountantsverslagen openbaar te maken die voorzien zijn van originele handtekeningen.

Indien u deze jaarrekening en een afschrift van de verklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat deze goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarrekening in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarrekening verlaat ("U verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096, 3508 AB
Utrecht
T: 088 792 00 30, F: 088 792 94 87, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponneerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Ondertekening jaarrekening

Een exemplaar van de jaarrekening dient door het College van Burgemeester en Wethouders te worden aangeboden aan de gemeenteraad. Deze jaarrekening dient te worden vastgesteld door de gemeenteraad. Deze vaststelling dient te worden genotuleerd.

Gebeurtenissen na balansdatum

Overigens wijzen wij erop dat, indien tot de Raadsvergadering omstandigheden (gebeurtenissen na balansdatum) blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog vóór deze raadsvergadering moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze bovengenoemde toestemming.

Tot het geven van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

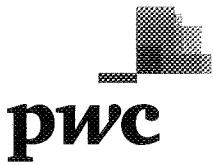
W.J.J. Verdegaal-Ong

W.J.J. Verdegaal-Ong RA
partner

Bijlagen

Gemeente Woerden, WO/e0249287/FT/BvE

Pagina 2 van 2

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van gemeente Woerden

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2011 van gemeente Woerden gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011 en de programmarekening over 2011 en de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders

Het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Woerden is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van gemeente Woerden.

Het College van Burgemeester en Wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

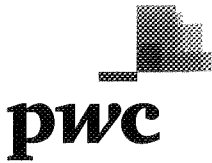
Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096, 3508 AB Utrecht

T: 088 792 00 30, F: 088 792 94 87, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van gemeente Woerden. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Woerden gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Deze goedkeuringstolerantie is door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 11 maart 2008 met nummer 2008/04 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van gemeente Woerden een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2011 als van de activa en passiva per 31 december 2011 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2011 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van gemeente Woerden.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Utrecht, 26 april 2012
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Handwritten signature of W.J.J. Verdegaal-Ong in black ink.

W.J.J. Verdegaal-Ong RA

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de gemeenteraad van gemeente Woerden

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2011 van gemeente Woerden gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011 en de programmarekening over 2011 en de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage.

Verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders

Het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Woerden is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van gemeente Woerden.

Het College van Burgemeester en Wethouders is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

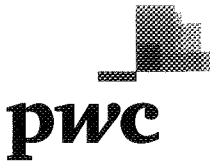
Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096, 3508 AB Utrecht

T: 088 792 00 30, F: 088 792 94 87, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van gemeente Woerden. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het College van Burgemeester en Wethouders van gemeente Woerden gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten en toevoegingen aan reserves. Deze goedkeuringstolerantie is door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 11 maart 2008 met nummer 2008/04 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van gemeente Woerden een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2011 als van de activa en passiva per 31 december 2011 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2011 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder de verordeningen van gemeente Woerden.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 213 lid 3 onder d Gemeentewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Utrecht, 26 april 2012
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door W.J.J. Verdegaal-Ong RA

Making it happen

Accountantsverslag voor
Gemeente Woerden

26 april 2012

Aan de raad van de gemeente Woerden
T.a.v. de heer E. Geldorp, griffier
Postbus 45
3440 AA WOERDEN

26 april 2012

WO/e0249287/FT/BvE

Geachte raad,

Wij hebben de werkzaamheden in het kader van de jaarrekening 2011 afgerond. Zoals afgesproken in het client service plan 2011 ontvangt u hierbij ons accountantsverslag. Dit verslag bevat onze belangrijkste bevindingen uit de controle van uw jaarrekening. Wij bedanken u en uw collega's voor hun medewerking bij onze controlewerkzaamheden.

Making it happen

Gemeenten staan voor complexe uitdagingen- veelal versterkt door de economische crisis. Vaak hebben gemeenten hun strategie al aangepast en hebben colleges hun collegeprogramma geformuleerd. Het realiseren van deze plannen is de uitdaging. De kredietcrises en de eurocrises hebben directe gevolgen voor de gemeenten, en om deze het hoofd te bieden hebben gemeenten meer dan ooit behoefte aan daadkracht en realisatiekracht. PwC heeft onderzoek gedaan naar wat gemeenten moeten doen om succesvol te zijn in het realiseren van strategische doelstellingen. Dit onderzoek, dat wij de titel 'Making it happen' hebben gegeven, wijst uit dat leiderschap de belangrijkste succesfactor is, maar niet voldoende. Strategie tot een succes maken vraagt om meer! In dit accountantsverslag willen wij gemeente Woerden informeren over de uitkomsten van Making it happen en wat dit voor Woerden betekent. U leest hierover meer in hoofdstuk 8 van dit verslag.

Een goedkeurende controleverklaring bij uw jaarstukken 2011

Wij hebben uw jaarstukken 2011 voorzien van een goedkeurende controleverklaring. Deze controleverklaring is gedateerd op 26 april 2012, zijnde de datum waarop wij onze controle hebben afgerond.

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Newtonlaan 205, 3584 BH Utrecht, Postbus 85096,
3508 AB Utrecht
T: 088 792 00 30, F: 088 792 95 08, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

In dit accountantsverslag schetsen wij, zoals afgesproken in het client service plan 2011, een duidelijk beeld van onze bevindingen. Wij zullen dit verslag toelichten in een vergadering van de auditcommissie. Als u nog aanvullende vragen hebt, dan kunt u vanzelfsprekend contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W.J.J. Verdegaal-Ong'.

W.J.J. Verdegaal-Ong RA

E: willeke.ong@nl.pwc.com
T: (088) 792 52 82

In dit accountantsverslag schetsen wij, zoals afgesproken in het client service plan 2011, een duidelijk beeld van onze bevindingen. Wij zullen dit verslag toelichten in een vergadering van de auditcommissie. Als u nog aanvullende vragen hebt, dan kunt u vanzelfsprekend contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door W.J.J. Verdegaal-Ong RA

E: willeke.ong@nl.pwc.com
T: (088) 792 52 82

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6
2.	Onze belangrijkste boodschappen	7
3.	Uw speerpunten	9
<hr/>		
3.1.	Geen verrassingen uit verbonden partijen	9
3.2.	De financiële positie van de gemeente is voldoende, maat staat wel onder druk	9
<hr/>		
4.	Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld	13
<hr/>		
4.1.	Goedkeurende controleverklaring is verstrekt	13
4.2.	De dekking en de reikwijdte van de controle	13
4.3.	Onze bevindingen ten aanzien van het aspect getrouwheid	13
4.4.	Onze bevindingen ten aanzien van het aspect rechtmatigheid	14
4.4.1.	Begrotingscriterium	15
<hr/>		
4.5.	Geen bevindingen ten aanzien van uw SiSa-bijlage bij de jaarrekening	15
4.6.	Instemming over de schattingen van het college	15
4.7.	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling niet gewijzigd	17
4.8.	U hebt voldaan aan de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens	17
4.9.	Geen onafhankelijkheidsissues geconstateerd.	17
<hr/>		
5.	Interne beheersing	18
<hr/>		
5.1.	Uw interne beheersing is van voldoende niveau	18
5.2.	Verbetering zichtbaar in de geconstateerde significante tekortkomingen	18
5.3.	Volledigheid facturatie bouwleges wordt onvoldoende bewaakt	18
5.4.	De kwaliteit van uw IT-omgeving van voldoende niveau	19
5.5.	Geen aanwijzingen van fraude tijdens onze controle van de jaarrekening 2011	19
<hr/>		
6.	Wat ons verder is opgevallen	20
<hr/>		
6.1.	De kwaliteit en leesbaarheid van de jaarrekening 2011 zijn van voldoende niveau	20
6.2.	Samenwerking met de gemeente Oudewater biedt nieuwe kansen	20
<hr/>		
7.	Vooruitkijkend	21
<hr/>		
7.1.	Jeugdzorg, AWBZ en Wwnv vragen uw aandacht	21
7.1.1.	Decentralisatie van de jeugdzorg	21
7.1.2.	Wet werken naar vermogen	22
7.1.3.	Van AWBZ naar WMO	22
<hr/>		
7.2.	Digitalisering informatieketen heeft ook gevolgen voor Woerden	23
7.3.	Strategie implementeren vraagt meer	24

A.	Onze dienstverlening	26
A.1.	Kwaliteitsbeheersing binnen PwC	26
A.2.	Onze reactie op het rapport van de AFM	26
A.3.	Wet op het accountantsberoep	26
A.4.	Onze standpunten ten aanzien van de voorstellen van de Europese Commissie met betrekking tot accountants en accountantscontrole	27
B.	Single information Single Audit (SiSa)	28

---

1. Inleiding

Dit verslag is uitgegeven conform het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) en geeft achtereenvolgens weer:

- Onze belangrijkste boodschappen en aanbevelingen in hoofdstuk 2;
- Uw speerpunten in hoofdstuk 3;
- Getrouwheid en rechtmatigheid in hoofdstuk 4;
- Financiële positie in hoofdstuk 5;
- Interne beheersing in hoofdstuk 6;
- Wat ons verder is opgevallen in hoofdstuk 7;
- Vooruitkijkend in hoofdstuk 8.

Het accountantsverslag is uitgegeven op grond van artikel 213 van de gemeentewet en uitsluitend opgesteld voor gebruik door de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en (vanuit SiSa) de Ministeries en Provincie waarop de SiSa-regelingen zoals vermeld in de SiSa-bijlage betrekking hebben. PwC geeft derde partijen niet het recht om op het rapport te mogen vertrouwen dan wel het rapport voor enig doel te gebruiken. PwC wijst derhalve uitdrukkelijk enige verantwoordelijkheid, aansprakelijkheid en/of zorgplicht jegens andere partijen dan de gemeenteraad van de gemeente Woerden van het rapport af.

Het doel van dit accountantsverslag is om u te informeren over onze bevindingen in het kader van de jaarrekeningcontrole 2011 van de gemeente Woerden. Deze controle hebben wij in opdracht van de raad uitgevoerd. Wij hebben onze controle over 2011 inmiddels afgerond en zijn tot een goedkeurende controleverklaring gekomen, zowel ten aanzien van het getrouwe beeld van de jaarrekening als ook de rechtmatigheid daarvan.

In de controleverklaring kunnen wij echter niet alle informatie kwijt die wij met u willen delen, daarom willen we deze informatie in dit accountantsverslag opsommen. Hierbij moet gezegd worden dat dit geen uitputtende opsomming is van de uitgevoerde werkzaamheden en de geconstateerde bevindingen. Mocht u hierover met ons willen spreken, dan staan wij daar natuurlijk voor open.

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij ook de SiSa-bijlage gecontroleerd. Sinds 2006 maakt deze bijlage onderdeel uit van de reguliere jaarrekening van een gemeente en dienen wij als accountant een oordeel af te geven over de gegevens in deze bijlage. In bijlage B van dit verslag hebben wij een overzicht opgenomen van onze bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2011.

2. *Onze belangrijkste boodschappen*

Onze belangrijkste boodschappen en aanbevelingen zijn:

1. Wij hebben een controleverklaring afgegeven met een goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. Ook de SiSa bijlage bevat geen materiële onjuistheden of onzekerheden. Tijdens het jaarrekeningproces hebben diverse correcties plaatsgevonden. Wij hebben vastgesteld dat alle geconstateerde bevindingen op een juiste wijze in de jaarrekening 2011 zijn verantwoord.
2. De interne beheersing van gemeente Woerden is van een voldoende niveau om tot een betrouwbare jaarrekening te komen. Aanbevelingen ten aanzien van de interne beheersing zijn opgenomen in onze management die met het college en het management zijn besproken. Een bestuurlijke samenvatting hiervan is opgenomen in de boardletter die met de auditcommissie is besproken.
3. Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij aanvullend geconstateerd dat de interne beheersing van het proces facturatie van bouwleges verbeterd kan worden. Intern was nog geen aansluiting gemaakt tussen de financiële administratie en de subadministratie bouwleges. Het team Financiën heeft deze aansluiting alsnog gemaakt en concludeerde dat een bedrag ter hoogte van € 143.000 nog niet was gefactureerd. De oorzaak hiervan is achterhaald en het college heeft maatregelen genomen om dit in de toekomst te voorkomen.
4. Onlangs is een circulaire met wijzigingen in de Algemene Pensioenwet Publieke Ambtsdragers (APPA) gepubliceerd. Hierin is bevestigd dat gemeenten verplicht zijn om een pensioenvoorziening op te nemen in de jaarrekening voor de pensioenverplichting van (gewezen) wethouders voor zover geen verzekering is afgesloten. De gemeente Woerden had wel een voorziening in de balans staan voor pensioenen van (voormalig) wethouders, maar een berekening van de totale verplichting was voorafgaand aan onze controle niet voorhanden. Op basis van een berekening van de pensioenverplichting van de huidige en gewezen wethouders is door het college een extra dotatie gedaan van € 0,7 miljoen. De berekening voor de gepensioneerde wethouders en hun nabestaanden kon niet tijdig worden opgesteld. Deze verplichting is geschat op € 1,2 miljoen. Wij hebben deze schatting met de organisatie besproken en zijn van mening dat dit de best mogelijke schatting is op basis van de beschikbare gegevens. Ook dit bedrag is toegevoegd aan de pensioenvoorziening. In 2012 zal het college de pensioenvoorziening opnieuw laten berekenen. Eventuele verschillen worden in jaarrekening 2012 verwerkt.
5. Als gevolg van de huidige economische omstandigheden heeft een afwaardering van het pand van De Sluis Groep (eigendom van gemeente Woerden, onderdeel materiële vaste activa), alsmede de naastgelegen grondpositie Breeveld (niet in exploitatie genomen grondpositie) in de jaarrekening 2011 voor € 1,6 miljoen plaatsgevonden.
6. Als gevolg van de liquidatie van het Duurzaam Dienstenbedrijf Woerden in 2010 en de recentelijk afgeblazen WKO-methodiek binnen de grondexploitatie Defensie-Eiland hebben wij met het college gesproken over de grondwatersanering die mogelijk zal moeten worden uitgevoerd. Het is echter nog onzeker of de grondwatervervuiling daadwerkelijk moet worden gesaneerd. Daarmee is er nog onvoldoende grond om hiervoor een voorziening te treffen. Het college heeft vervolgens besloten dit risico afzonderlijk toe te lichten in de paragraaf weerstandsvermogen.
7. De financiële positie van de gemeente Woerden is voldoende. Het weerstandsvermogen is ten opzichte van vorig jaar toegenomen met ruim 5 miljoen. Wij zijn van mening dat de wijze waarop de risico's zijn bepaald nog erg globaal is. Wij hebben het college geadviseerd om het benodigde weerstandsvermogen op een andere wijze te berekenen. Door individuele risico's te kwantificeren en de kans en impact hiervan te bepalen kan op een specifiekere manier de omvang van het weerstandsvermogen bepaald worden.

Het college heeft ons gemeld dat de gemeente bezig is om risicomanagement verder te implementeren zodat op termijn de risicoanalyses ook financieel vertaald en uitgedrukt kunnen worden.

8. Wij verwachten dat in de toekomst meer aandacht zal uitgaan naar de liquiditeitsstromen van overheden in verband met de bewaking van het EMU-saldo (zie de Wet Houdbaarheid Overheidsfinanciën (wet HOF)). In de jaarrekening wordt nog geen informatie gegeven over het gerealiseerde EMU-saldo 2011 van de gemeente. Ook wordt geen nog informatie verstrekt over het begrote EMU-saldo voor het jaar 2012. Overigens is dit nog niet verplicht. Wij hebben het college geadviseerd om in de volgende jaarrekening in de paragraaf treasury ook informatie te verschaffen over het gerealiseerde EMU-saldo.
9. Door de slechte economische vooruitzichten in Nederland en ontwikkelingen als de Wet HOF ontstaat er in toenemende mate druk op de financiële positie. Wij hebben het college geadviseerd om maatregelen te treffen om de omvang van de weerstandscapaciteit op peil te houden en te blijven monitoren. Daarnaast heeft het college in de komende jaren enkele forse investeringen gepland. Wij hebben het college geadviseerd te monitoren of deze investeringen passen binnen de kaders van de Wet HOF. Als de Wet HOF wordt ingevoerd betekent dit dat u mogelijk boetes riskeert als u de grens van het EMU-saldo overschrijdt. Wij hebben het college geadviseerd het EMU-saldo periodiek te monitoren en indien nodig het investeringsbeleid hierop aan te passen.

3. Uw speerpunten

Ten behoeve van de accountantscontrole van de jaarrekening 2011 heeft de audit commissie als vertegenwoordiger van de raad de volgende speerpunten geformuleerd:

- nagaan of er raakvlakken zijn tussen de accountantscontrole en de uitkomsten van het vervolgonderzoek naar verbonden partijen door de rekenkamercommissie;
- een discussie voeren met het college over de aard, omvang en noodzaak van de reserve en de financiële positie;
- nagaan wat de leereffecten zijn uit het rekenkameronderzoek naar de WMO voor de komende decentralisatie (AWBZ, Jeugdzorg en Wet Werken naar Vermogen).

In onze boardletter hebben wij u reeds gerapporteerd over de leereffecten uit het rekenkameronderzoek naar de WMO. Hierna gaan wij nader in op uw andere speerpunten.

3.1. Geen verrassingen uit verbonden partijen

De rekenkamer heeft in 2007 onderzoek gedaan naar sturing en controle op verbonden partijen. Het doel van dit onderzoek was inzicht te krijgen in de mate waarin effectieve sturing en beheersing van verbonden partijen plaatsvindt. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de rekenkamercommissie aanbevelingen gedaan om de sturing en beheersing van verbonden partijen te verbeteren. De rekenkamercommissie heeft in 2011 besloten een vervolgonderzoek naar verbonden partijen uit te voeren en daarin na te gaan in welke mate de aanbevelingen uit het vorige onderzoek zijn opgevolgd. Dit onderzoek heeft een als doelstelling om het doelmatige beheer van verbonden partijen te onderzoeken en waar nodig aanbevelingen te doen voor verbeteringen.

Ook tijdens de accountantscontrole hebben wij aandacht gehad voor verbonden partijen. In onze controle hebben wij echter andere aspecten van verbonden partijen beoordeeld dan de rekenkamercommissie. Wij hebben ons beperkt tot de rechtmatige tot standkoming van transacties met verbonden partijen en de getrouwe weergave van deze transacties in de jaarrekening. Daarbij hebben wij specifiek beoordeeld in hoeverre de gemeente risico's loopt op aanvullende bijdragen aan verbonden partijen. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat alle bekende bijdragen op juiste wijze zijn verantwoord in de jaarrekening.

3.2. De financiële positie van de gemeente is voldoende, wel zijn er enkele aandachtspunten

In 2011 hebben wij met het management en het college meerdere discussies gevoerd over de financiële positie van de gemeente. Ook hebben wij in januari 2012 een presentatie verzorgd voor uw raad met de titel 'Hoe werkt de begroting en welke draaiknoppen zijn er?'. In deze presentatie zijn wij ingegaan op verschillende aspecten van de begroting en welke mogelijkheden er bestaan voor uw raad om de begroting te beïnvloeden. Juist in deze tijd is het belangrijk om met een structureel sluitende begroting te werken.

Het voorspellend vermogen van de begroting kan worden vergroot

Om inzicht te geven in het voorspellend vermogen van de gemeente, geven wij in onderstaand overzicht weer wat de verschillen zijn tussen de primaire begroting, de aangepaste begroting en de programmarekening 2011.

(x € 1.000)	Begroting voor wijzigingen	Begroting na wijzigingen	Realisatie	Vershil (voordeel)
Resultaat voor bestemming	(1.183)	4.453	(27)	(4.480)
Mutatie reserves	1.183	(4.453)	(955)	(3.498)
Resultaat na bestemming	0	0	(983)	(983)

Tabel 1: Vershil begroot resultaat en gerealiseerd resultaat

Wij merken op dat aanzienlijke verschillen bestaan tussen de primitieve begroting, de begroting na wijzigingen en de realisatie. Dit geeft vaak een indicatie dat het voorspellend vermogen van de begroting nog beperkt is. De hiervoor genoemde verschillen tussen realisatie en begroting na wijzigingen hebben volgens de samenvatting van het college in de jaarrekening voornamelijk betrekking op bijstellingen van opbrengsten als algemene uitkering gemeentefonds, incidentele aanvullende uitkering WWB-inkomensdeel en opbrengsten omgevingsvergunningen. Ook tussen de begroting na wijzigingen en voor wijzigingen bestaan aanzienlijke verschillen. In de toelichting op de programmarekening is een analyse opgenomen op de verschillen tussen de programmarekening in de jaarrekening en de begroting voor en na wijzigingen.

Het begrote EMU-saldo is in relatie tot de invoering van de Wet HOF een aandachtspunt

Met het wetsvoorstel Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF) wil het kabinet de recente Europese afspraken ten aanzien van begrotingsdiscipline doorvertalen naar gemeenten, provincies en waterschappen. Dit betekent mogelijk dat overschrijdingen van het EMU-saldo leidt tot forse boetes. Het EMU-saldo of vorderingensaldo is het financieringssaldo minus deelname aan bedrijven en inkomsten uit kredietverstrekking, uitgedrukt in geld, van een overheid die lid is van de Europese Monetaire Unie (EMU). Het EMU-saldo is in 1992 door de EMU ingevoerd om vergelijkingen tussen de verschillende Euro-landen te kunnen maken. In het verleden hanteerde elke staat zijn eigen berekening voor het financieringssaldo, vergelijken kon hierdoor niet. Volgens de regels van de EMU, mag het vorderingentekort niet groter zijn dan 3% van het Bruto binnenlands product (het Verdrag van Maastricht). Hiermee wil Europa de economische sterkte van de Euro-landen behouden. Het EMU-saldo wordt op de volgende wijze berekend: $(U-x)-(O-x) = EMU-s$. U staat voor de uitgaven in een jaar, O voor de inkomsten (ontvangsten) en x voor de inkomsten en uitgaven ten aanzien van aandelen in bedrijven en kredietverstrekking. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort.

De grens voor het EMU-saldo voor de gemeente Woerden is volgens de septembercirculaire 2011 bepaald op € 4,2 miljoen. In de jaarrekening wordt nog geen informatie gegeven over gerealiseerde EMU-saldo van de gemeente. Ook wordt geen informatie verstrekt over het begrote EMU-saldo voor het jaar 2012. Overigens is dit op grond van de verslaggevingrichtlijnen niet verplicht. Wij hebben het college geadviseerd om in de volgende jaarrekening in de financiële paragraaf ook informatie te verschaffen over het gerealiseerde EMU-saldo. Als de Wet HOF wordt ingevoerd betekent dit dat u mogelijk boetes riskeert als u de grens van het EMU-saldo overschrijdt. Wij hebben het college ook geadviseerd het EMU-saldo periodiek te monitoren en indien nodig het investeringsbeleid hierop aan te passen. Daarnaast worden naast de Europese eisen ook de uitgangspunten van het Nederlands trendmatig begrotingsbeleid in de nieuwe Wet HOF vastgelegd. Dit betreft onder meer de strikte scheiding tussen inkomsten en uitgaven, via vaste uitgavenplafonds (kaders) en automatische stabilisatie aan de inkomstenkant van de begroting.

De financiële positie van de gemeente is voldoende

Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie is het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is een graadmeter in hoeverre de gemeente in staat is financiële tegenvallers op te vangen. In de paragraaf weerstandsvermogen is dit nader uiteengezet en uitgesplitst in de weerstandscapaciteit en risico's waarvoor geen (dekking-)maatregelen zijn getroffen. In de volgende tabel hebben wij een samenvatting opgenomen:

(x €1.000)	Totaal	
	2010	2011
A. Weerstandcapaciteit	5.932	10.830
B. Beleidsrisico's en bedrijfsrisico's	5.000	5.000
Resterend weerstandsvermogen (A-B)	932	5.830

Tabel 2: Weerstandsvermogen

Uit de tabel blijkt dat het weerstandsvermogen van de gemeente voldoende is. De gemeente Woerden heeft de omvang van de beleids- en bedrijfsrisico's als volgt bepaald:

'Idealiter ontstaat het gewenste weerstandsvermogen door de weerstandscapaciteit direct te koppelen aan de concrete risico's. Momenteel is deze koppeling nog niet mogelijk, omdat de risico's weliswaar periodiek worden geïnventariseerd, maar nog geen financiële vertaalslag wordt gemaakt. Als alternatief voor deze koppeling wordt een norm van de provincie gehanteerd. Deze geeft voor gemeenten met een laag risicoprofiel een bedrag van € 50 per inwoner, voor gemeenten met een gemiddeld risicoprofiel € 100 per inwoner en voor gemeenten met een hoog risicoprofiel € 150 per inwoner. Zoals eerder gezegd heeft Woerden ervoor gekozen minimaal € 100 per inwoner aan te houden' (Jaarrekening 2011, paragraaf weerstandsvermogen).

Wij zijn van mening dat de wijze waarop de risico's zijn bepaald nog erg globaal is. Wij hebben het college geadviseerd om het benodigde weerstandsvermogen op een andere wijze te berekenen. Door individuele risico's te kwantificeren en de kans en impact hiervan te bepalen kan op een specifiekere manier de omvang van het weerstandsvermogen bepaald worden. Het college heeft ons gemeld dat de gemeente bezig is om risicomangement verder te implementeren zodat op termijn de risicoanalyses ook financieel vertaald en uitgedrukt kunnen worden.

Wij hebben het beeld van de financiële positie ook bekeken vanuit de invalshoek van enkele financiële kengetallen. Deze laten het volgende beeld zien:

Kengetal	2011
Netto schuld als aandeel van de exploitatie	83%
Netto schuld per inwoner	€ 1.864
Herfinancieringsrisico	18%

Tabel 6: Kengetallen financiële positie

De netto schuld als aandeel van de exploitatie geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De netto schuld als aandeel van de exploitatie is te berekenen als de som van de kortlopende schulden, de langlopende schulden, de voorzieningen minus de financiële vaste activa en de liquide middelen, gedeeld door de totale inkomsten. Voor de normering geldt: hoe hoger het percentage, des te groter het aandeel van rentelasten in de totale exploitatie en daarmee des te lager de flexibiliteit in het resterende budget. De grenzen liggen als volgt: > 150%: onvoldoende, tussen 150% en 100%: voldoende, < 100%: goed. Deze percentages zijn gebaseerd op een richtlijn van de VNG. Met een score van 83% scoort de gemeente Woerden op deze indicator goed.

De indicator netto schuld per inwoner wordt berekend door de hiervoor beschreven netto schuld te delen door het aantal inwoners. Voor de normering is gekeken naar het gemiddelde in Nederland van € 2.357 (bron: Coelo 2011). Een afwijking van 20% wordt als acceptabel bestempeld. Dat betekent de score als voldoende wordt gekwalificeerd als het bedrag tussen de € 1.886 en de € 2.828 bedraagt. Bij een waarde lager dan € 1.886 is de score goed en bij een waarde hoger dan € 2.828 is de score onvoldoende. Ook bij deze indicator scoort de gemeente Woerden goed.

De indicator herfinancieringsrisico geeft aan welk deel van de leningen in een jaar moet worden geherfinancierd. Bij een hoog percentage bestaat het risico voor de gemeente dat er tegen een hogere rente moet worden geleend en dat de rentelasten in de exploitatie zullen toenemen. Overigens is er slechts sprake van een risico in geval van rentestijgingen. Bij een rentedaling ontstaat er juist ruimte. Wettelijk is bepaald dat het percentage van de leningen dat moet worden hergefinancierd lager dan 20% moet zijn. Er zijn echter geen sancties indien de gemeente daarboven zit. De normering hangt samen met de wettelijke grens van 20%: een score van 20% of meer is onvoldoende. Een percentage onder de 20% is gekwalificeerd als voldoende. De gemeente Woerden scoort bij deze indicator voldoende.

Door de slechte economische vooruitzichten in Nederland en ontwikkelingen als de Wet HOF ontstaat er in toenemende mate druk op de financiële positie. Wij hebben het college geadviseerd om maatregelen te treffen om de omvang van de weerstandscapaciteit op peil te houden en te blijven monitoren. Daarnaast heeft het college in de komende jaren enkele forse investeringen gepland. Wij hebben het college geadviseerd te monitoren of deze investeringen passen binnen de kaders van de Wet HOF.

4. Uw jaarrekening geeft een getrouw en rechtmatig beeld

4.1. Goedkeurende controleverklaring is verstrekt

In ons client service plan hebben wij afspraken gemaakt over de controle van de jaarrekening 2011 van gemeente Woerden.

Onder voorwaarde dat u de door het college opgestelde jaarrekening 2011 formeel vaststelt zonder wijzigingen, hebben wij een goedkeurende controleverklaring afgegeven ten aanzien van de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid. Deze verklaring is gedateerd op 26 april 2012. Dit is de datum waarop wij onze controle hebben afgerond. Wij verzoeken u contact met ons op te nemen als de gemeenteraad de jaarrekening niet ongewijzigd vaststelt. In overleg kunnen we dan actie ondernemen.

4.2. De dekking en de reikwijdte van de controle

Wij voeren de jaarrekeningcontrole uit om een oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel te vormen, zoals bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet. Het is niet de doelstelling van een jaarrekeningcontrole om zekerheid te verschaffen over de kwaliteit van de interne organisatie. De controle van de jaarrekening bestaat uit een combinatie van controlewerkzaamheden, waaronder risicoanalyse, cijferbeoordelingen, beoordeling van de administratieve procedures en het daarmee samenhangende systeem van interne beheersingsmaatregelen en gegevensgerichte controlewerkzaamheden. De samenstelling en omvang van die werkzaamheden zijn noodzakelijk voor het verkrijgen van dit oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid.

Tijdens onze controlewerkzaamheden maken wij gebruik van de rapporterings- en goedkeuringstoleranties zoals opgenomen in het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO'), tenzij de raad in een controleprotocol ten behoeve van de accountant andere controle- of rapporteringstoleranties vaststelt. Dit houdt in dat wij een goedkeurende verklaring kunnen afgeven als de geconstateerde fouten minder zijn dan 1% (€ 1.293.000) en de onzekerheden minder zijn dan 3% (€ 3.879.000) van de totale werkelijke lasten en toevoegingen aan de reserves in de jaarrekening.

4.3. Onze bevindingen ten aanzien van het aspect getrouwheid

Tijdens onze controlewerkzaamheden hebben wij een aantal afwijkingen geconstateerd. Deze afwijkingen zijn grotendeels gecorrigeerd en daarmee juist verantwoord in de jaarrekening. De niet-gecorrigeerde afwijkingen leiden per saldo niet tot een materiële tekortkoming ten aanzien van getrouwheid.

Wij hebben in het overzicht op de volgende pagina één afwijking gerapporteerd die wij tijdens onze controle hebben geconstateerd en die niet is gecorrigeerd.

Omschrijving	Fout in de programma-rekening (in € 1.000)	Onzekerheid programma-rekening (in € 1.000)	Reclassificatie in de balans (in € 1.000)
Geen reservering opgenomen onder overlopende passiva inzake terugbetaling als gevolg van afrekening SISA-bijlage 2010 regeling OAB 2006-2010 en regeling Brede scholen	77	-	159

Tabel 3: Ongecorrigeerde verschillen

Hieronder is het overzicht met afwijkingen opgenomen die zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening 2011:

Omschrijving	Fout in de programma-rekening (x €1.000)	Onzekerheid programma-rekening (x €1.000)	Reclassificatie in de balans (x €1.000)
De voorziening voor wethouderspensioen was niet juist en volledig verantwoord in de jaarrekening	1.867	-	-
Waardering niet in exploitatie genomen grondpositie Breeveld te hoog als gevolg van neerwaarts bijgestelde opbrengsten naar aanleiding van huidige economische omstandigheden	800	-	-
Waardering pand De Sluis Groep (onderdeel materiële vaste activa) te hoog als gevolg van lagere huidige marktwaarde	800	-	-
Balanspositie oude cohort inburgering 2007 t/m 2009 te hoog verantwoord als gevolg van onjuist opgenomen reservering participatiebudget in 2009	-373	-	-
Vordering cq. opbrengst bouwleges onvolledig verantwoord doordat factuurregels vanuit applicatie bouwleges niet waren ingeboekt in financiële administratie	-143	-	-

Tabel 4: Gecorrigeerde verschillen

4.4. *Onze bevindingen ten aanzien van het aspect rechtmatigheid*

In 2011 zijn door de gemeente rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd volgens een met PwC afgestemd controleplan. Op basis van deze onderzoeken zijn een aantal fouten en onzekerheden geconstateerd ten aanzien van het aspect rechtmatigheid. Wij hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd ten aanzien van de door de gemeente uitgevoerde rechtmatigheidsonderzoeken en concluderen dat wij kunnen instemmen met de daarin geformuleerde conclusies. De gevonden fouten en onzekerheden nemen wij derhalve over. Aangezien de geconstateerde fouten en onzekerheden binnen de door u vastgestelde controletoleranties blijven, hebben wij op het aspect rechtmatigheid een goedkeurende controleverklaring afgegeven.

Op de volgende pagina volgt een overzicht van de bevindingen ten aanzien van rechtmatigheid:

Omschrijving	Fout in de programma-rekening (x €1.000)	Onzekerheid programma-rekening (x €1.000)
Onrechtmatige inkopen in 2011 als gevolg van niet naleven Europese aanbestedingsrichtlijn die nog voortvloeien uit voorgaande jaren	188	-
Geen reservering opgenomen onder overlopende passiva inzake terugbetaling als gevolg van afrekening SISA-bijlage 2010 regeling OAB 2006-2010 en regeling Brede scholen	236	-
Totaal	424	-

Tabel 5: Bevindingen t.a.v. rechtmatigheid

4.4.1. Begrotingscriterium

Een onderdeel van het aspect rechtmatigheid is het begrotingscriterium. Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de programmarekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijzigingen, kan er sprake zijn van onrechtmatige uitgaven. Voor een juiste oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de raad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten. Het bepalen of, respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen onrechtmatig zijn, is voorbehouden aan de raad.

In onderstaande tabel hebben wij per programma een samenvatting gegeven van de begrotingsoverschrijdingen op de gemeentelijke lasten. Daarbij is tevens aangegeven of de overschrijding wordt gecompenseerd door hogere baten. Een bedrag tussen haakjes betekent een begrotingsoverschrijding op de lasten of een onderrealisatie op de baten.

Programma	Lasten (€'000)	Baten (€'000)	Totaal (€'000)
1. Bestuur & Organisatie	(1.994)	297	(1.697)
2. Ruimtelijke Ordening, Wonen en Grote Projecten	(1.142)	1.031	(112)
8. Financiën en Algemene dekkingsmiddelen	(3.183)	603	(2.580)
Totaal	(6.319)	1.931	(4.389)

Tabel 6: Begrotingsoverschrijdingen

Het college is van mening dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid. Onze conclusie is dat de overschrijding van de begrote lasten niet meeweegt in het kader van begrotingsrechtmatigheid. Door het vaststellen van de jaarrekening door de raad worden de betreffende lasten ook formeel geautoriseerd.

4.5. Geen bevindingen ten aanzien van uw SiSa-bijlage bij de jaarrekening

Wij hebben de bijlage bij de jaarrekening 2011 betreffende SiSa-regelgeving gecontroleerd. Wij hebben geen tekortkomingen geconstateerd ten aanzien van gecontroleerde SiSa-regelingen. Voor een uiteenzetting van onze controlebevindingen per SiSa-regeling verwijzen wij naar bijlage B.

4.6. Instemming over de schattingen van het college

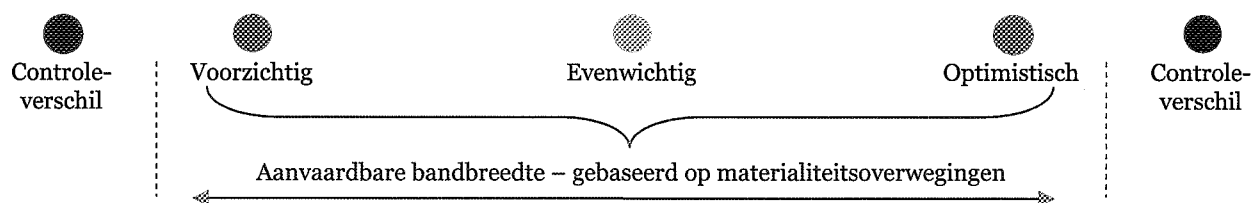
Bij het opmaken van de jaarrekening dient het college van burgemeester en wethouders bepaalde schattingen te maken en besluiten te nemen aangaande aangelegenheden van relatief subjectieve aard. Wij brengen in dit kader de volgende zaken onder uw aandacht.

Belangrijke schattingen	Kwalificatie		Toelichting
	2011	2010	
Verwachting levensduur en afschrijvingspercentages	●	●	De verwachte levensduur van de verschillende activacategorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn evenwichtig en consistent bepaald en in lijn met hetgeen gebruikelijk is. Wel heeft er in 2011 een duurzame waardevermindering van € 0,8 miljoen plaatsgevonden op het pand waarin SW-bedrijf De Sluis Groep is gevestigd. Mede gegeven de ontwikkelingen in het kader van de invoering van de Wet werken naar vermogen (Wwnv) en de ontwikkelingen op de omliggende grondposities Breeveld is de lagere markwaarde van het pand door het college inschat tussen € 12,2 miljoen en € 11 miljoen
Waardering van financiële vaste activa	●	●	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de financiële vaste activa.
Waardering van de	●	●	Voor alle grondexploitaties is in 2011 de exploitatieopzet herzien.

Belangrijke schattingen	Kwalificatie		Toelichting
	2011	2010	
grondexploitatie			<p>De waardering van niet in exploitatie genomen gronden locatie Breeveld bleek als gevolg van neerwaarts bijgestelde opbrengsten naar aanleiding van huidige economische omstandigheden te hoog. Het college heeft hiervoor een verliesvoorziening gevormd van € 0,8 miljoen.</p> <p>Daarnaast hebben wij tijdens onze controle met het management gesproken over de grondwatersanering die mogelijk in de toekomst binnen het complex Defensie-Eiland moet worden uitgevoerd. Het is echter nog onzeker of de grondwatervervuiling daadwerkelijk moet worden gesaneerd. Daarmee is er nog onvoldoende grond om hiervoor een voorziening te treffen. Het college heeft vervolgens besloten dit risico afzonderlijk toe te lichten in de paragraaf weerstandsvermogen.</p> <p>Wij zijn tot de conclusie gekomen dat de waardering van de grondexploitatie, na verwerking van de genoemde correctie, evenwichtig tot stand is gekomen.</p>
Waardering van uitzettingen en overlopende activa	●	●	De waardering van de uitzettingen en overlopende activa geeft naar onze mening een reëel beeld.
juistheid en volledigheid van de voorzieningen	●	●	<p>In 2010 hebben wij u gerapporteerd over het ontbreken van een pensioenvoorziening of verzekering voor een aantal (gewezen) wethouders. Onlangs is een circulaire met wijzigingen in de Algemene Pensioenwet Publieke Ambtsdragers (APPA) gepubliceerd. Hierin is bevestigd dat gemeenten verplicht zijn om een pensioenvoorziening op te nemen in de jaarrekening voor de pensioenverplichting van (gewezen) wethouders voor zover geen verzekering is afgesloten.</p> <p>Bij aanvang van onze controle was er nog geen berekening beschikbaar voor zittende, gewezen en gepensioneerde wethouder (inclusief nabestaanden pensioen). Gedurende onze controle heeft het college alsnog een pensioenberekening opgevraagd voor de huidige en gewezen wethouders. Uit deze berekening bleek dat de voorziening voor wethouderspensiolen voor € 0,7 miljoen te laag was.</p> <p>Tijdens onze controle was geen actuariële berekening beschikbaar van de pensioenverplichting voor gepensioneerde wethouders en hun nabestaanden. Doordat veel gemeenten in Nederland, als gevolg van de circulaire met wijzigingen in de APPA, hun pensioenvoorziening opnieuw laten berekenen, kon de partij die deze berekeningen voor de gemeente uitvoert, deze berekening niet opleveren voordat de jaarrekening door het college werd opgemaakt. Het college heeft vervolgens een best mogelijke schatting gemaakt van de pensioenverplichting van de gepensioneerde wethouders en hun nabestaanden. Deze verplichting is door het college geschat op € 1,2 miljoen. Wij hebben deze schatting met het college besproken en zijn van mening dat dit de best mogelijke schatting is op basis van de beschikbare gegevens. Ook dit bedrag is toegevoegd aan de pensioenvoorziening.</p> <p>In 2012 zal het college de pensioenvoorziening opnieuw laten berekenen. Eventuele verschillen worden in jaarrekening 2012 verwerkt.</p>

Belangrijke schattingen	Kwalificatie		Toelichting
	2011	2010	
Nog te ontvangen/betalen bedragen	●	●	<p>Tijdens onze controle zijn een tweetal correcties doorgevoerd in de nog te ontvangen/betalen bedragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> vrijval van een verplichting inzake inburgering uit 2009 van € 0,4 miljoen; opname van een vordering inzake nog niet gefactureerde bouwleges 2011 van € 0,1 miljoen. <p>Daarnaast resteert een ongecorrigeerd controleverschil per ultimo 2011 inzake de onvolledig verantwoorde verplichting aan het Rijk inzake OAB 2006-2010 en regeling Brede Scholen van € 0,2 miljoen.</p>

Tabel 7: Schattingen van het college

4.7. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling niet gewijzigd

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn in vergelijking met vorig boekjaar niet gewijzigd. De gehanteerde grondslagen zijn passend voor de financiële verslaggeving van gemeente Woerden.

4.8. U hebt voldaan aan de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens

Op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens ('Wopt') moeten beloningen, waaronder voorzieningen ten behoeve van toekomstige beloningen, zoals pensioen en ontsluitkeringen, in de jaarrekening worden vermeld als deze de gemiddelde ministersbeloning (voor 2011 vastgesteld op € 193.000) te boven gaan. Bij onze controle hebben wij vastgesteld dat de Wopt wordt nageleefd door de gemeente Woerden.

4.9. Geen onafhankelijkheidsissues geconstateerd.

De 'International Federation of Accountants' (IFAC) heeft per 1 juli 2009 enkele wijzigingen aangebracht in de 'Code of Ethics for Professional Accountants' (de Code). Deze vernieuwde Code is per 1 januari 2011 van kracht geworden en is per die datum volledig geïmplementeerd in de onafhankelijkheidsregels en -procedures van PwC wereldwijd. Implementatie van de Code in nationale regelgeving wordt in 2012 verwacht. De veranderingen zullen niet tot nauwelijks invloed hebben op de relatie van PwC met haar klanten.

Wij hebben gedurende het jaar geen onafhankelijkheidsissues geconstateerd.

5. Interne beheersing

5.1. Uw interne beheersing is van voldoende niveau

In het kader van de jaarrekeningcontrole de gemeente Woerden hebben wij de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle beoordeeld, voor zover van belang voor ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening en ter bepaling van de diepgang van de door ons uit te voeren controlewerkzaamheden. Onze bevindingen naar aanleiding van deze werkzaamheden hebben wij opgenomen in onze managementletter. Een bestuurlijke samenvatting van onze bevindingen hebben wij opgenomen in onze boardletter die op 8 december 2011 is uitgebracht. Samengevat waren onze bevindingen over de kwaliteit van de interne beheersing en de significante tekortkomingen in de interne beheersing de volgende:

Wij vinden uw interne beheersing van voldoende niveau om te komen tot een betrouwbare jaarrekening. Wij hebben tijdens onze interim-controle 2011 een beperkt aantal nieuwe tekortkomingen (verplichte term voor benoeming van risico's of verbeterpunten in de interne beheersing) geconstateerd en constateren daarnaast dat met de opvolging van openstaande bevindingen uit voorgaande jaren in 2011 een start is gemaakt.

5.2. Verbetering zichtbaar in de geconstateerde significante tekortkomingen

In de boardletter hebben wij enkele significante tekortkomingen gerapporteerd. Onderstaande tabel geeft weer hoe wij zijn omgegaan met de geconstateerde significante tekortkomingen.

Significante tekortkomingen	Status ten tijde van onze jaarrekeningcontrole
Rechtmatigheid – Voert tijdig de verbijzonderde interne controle op het aspect rechtmatigheid uit	Gedurende 2011 is tijdig gestart met de uitvoering van verbijzonderde interne controlewerkzaamheden. Hierdoor hebben wij in boekjaar 2011 ook tussentijds controlewerkzaamheden kunnen uitvoeren. Wij zien vooruitgang in de kwaliteit van de uitgevoerde verbijzonderde interne controlewerkzaamheden. De controle op het proces inkoop- en aanbestedingen kan nog worden verbeterd. Ook kan de documentatie van de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden nog worden verbeterd. Het college heeft ons gemeld dat deze aanbevelingen in 2012 worden opgevolgd.
DDW – Wees alert op de verwerking van de kosten voor oprichting van het Duurzaam Dienstenbedrijf Woerden	Eind 2010 heeft het college besloten de activiteiten van het Duurzaam Dienstenbedrijf te staken. De hiermee samenhangende lasten waren reeds in de jaarrekening 2009 verantwoord. In 2011 zijn er geen lasten meer verantwoord voor het DDW.

Tabel 8: Opvolging significante tekortkomingen

5.3. Volledigheid facturatie bouwleges wordt onvoldoende bewaakt

Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij aanvullend geconstateerd dat de interne beheersing van het proces facturatie van bouwleges verbeterd kan worden. Intern was nog geen aansluiting gemaakt tussen de financiële administratie en de subadministratie bouwleges. Het team Financiën heeft deze aansluiting alsnog gemaakt en concludeerde dat een bedrag ter hoogte van € 143.000 nog niet was gefactureerd.

Nadere analyse wees uit dat deze factureringsopdrachten digitaal werden doorgegeven en in een speciale mailbox binnenkwamen. Niet iedereen was echter op de hoogte van het bestaan van deze mailbox, waardoor factureringsopdrachten bleven hangen in de mailbox.

Ook de afdeling verantwoordelijk voor uitvoering WABO heeft de achterblijvende opbrengsten niet geconstateerd. De betreffende bouwleges zijn alsnog gefactureerd. Tevens heeft het college maatregelen getroffen om herhaling in de toekomst te voorkomen.

5.4. De kwaliteit van uw IT-omgeving van voldoende niveau

Wij besteden in ons accountantsverslag aandacht aan de bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle heeft geen bevindingen opgeleverd die in dit kader moeten worden gerapporteerd, met uitzondering van het volgende met uitzondering van het feit dat op een aantal onderdelen het beleid verder geformaliseerd moet worden.

Voor een gedetailleerde beschrijving van deze bevinding verwijzen wij naar onze boardletter 2011.

5.5. Geen aanwijzingen van fraude tijdens onze controle van de jaarrekening 2011

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden berust bij de het college van burgemeester en wethouders. De gemeenteraad ziet erop toe dat de het college van burgemeester en wethouders hiertoe adequate procedures volgt en actie onderneemt als daartoe aanleiding bestaat.

Als uw accountant hebben wij de verantwoordelijkheid om risico's van fraude te herkennen, voor zover deze risico's kunnen leiden tot materiële fouten in de jaarrekening.

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2011 zijn ons geen aanwijzingen van fraude gebleken.

6. *Wat ons verder is opgevallen*

Uiteraard mag u van ons als accountant meer verwachten dan dat wij alleen de jaarcijfers controleren. Wij brengen immers de nodige tijd door binnen uw organisatie en wij komen bij organisaties die vergelijkbaar zijn met gemeente Woerden. In dit hoofdstuk geven wij aan wat ons tijdens onze werkzaamheden verder is opgevallen binnen uw organisatie.

6.1. De kwaliteit en leesbaarheid van de jaarrekening 2011 zijn van voldoende niveau

Wij merken op dat de kwaliteit en leesbaarheid van de jaarrekening van voldoende niveau is. Met name als gevolg van de huidige economische omstandigheden hebben wij het college geadviseerd om voor komend jaar extra aandacht te schenken aan de kwaliteit van de financiële paragraaf en paragraaf weerstandsvermogen. De kwaliteit kan ons inziens worden verbeterd door het verstrekken van informatie over het benodigde weerstandsvermogen op basis van de uitkomsten van de intern uitgevoerde risicoanalyses. Dit geeft meer inzicht in de Woerdense situatie dan de huidige vergelijking op basis van de provinciale norm. Daarnaast adviseren wij u om informatie te verstrekken over de realisatie van het EMU-saldo van de gemeente Woerden.

6.2. Samenwerking met de gemeente Oudewater biedt nieuwe kansen

De gemeente Woerden staat voor een grote opgave in een nieuw getij. Bezuinigingen en decentralisatie van taken door de rijksoverheid moeten een plek krijgen en worden geïmplementeerd. Tegelijkertijd zijn Woerden en Oudewater op weg om per 1 januari 2014 de organisaties samen te voegen. Een groot deel van de capaciteit van de gemeente zal de komende jaren gericht zijn op de implementatie van deze nieuwe taken en de samenvoeging van de ambtelijke organisatie.

Door de samenwerking kunnen schaalvoordelen optreden in termen van bestuurskracht, efficiency, effectiviteit met als verklarende factoren meer mogelijkheden voor verhoging deskundigheid en professionaliteit van de organisatie, meer bestuurlijke invloed ten aanzien van andere overheden en maatschappelijke partners en meer mogelijkheden om indirecte kosten terug te dringen. Maar er kunnen ook schaalnadelen optreden, zoals grotere afstand tot de burgers, botsende (bestuurs)culturen, bureaucratisering en teruglopende dienstverlening door een te interne focus gedurende het proces. Beoogd doel van een ambtelijke samenvoegen is om de potentiële schaalvoordelen te vinden en de potentiële schaalnadelen te omzeilen.

Samenwerken is meer dan een besluit, samenwerken is een gezamenlijk proces van visie ontwikkelen, onderzoeken van kansen en bedreigingen en het vinden van gedragen oplossingen. De uitdaging ligt om vanuit een gedeelde visie (de stip aan de horizon voor de nieuwe organisatie) het proces in goede banen te leiden. Van belang is om ook snelheid te houden in het complexe proces door onder andere een entiteit in te stellen waar de beslismacht en de regierol licht. Een samenvoeging slaagt alleen als alle betrokkenen (bestuurders, ambtenaren en burgers) vertrouwen hebben in de goede afloop. Natuurlijk gaat het om de inhoudelijke kwaliteit van argumenten, maar zeker zoveel waarde hebben de verdelingsvraagstukken zoals invloed, positie, geld en waar staat het nieuwe gemeentehuis. Tijdens het samenvoegingsproces is daarom een goede balans tussen inhoud, proces, belangen en mensen van belang.

Echte verandering komt tot stand door interactie en dialoog op alle niveaus in de organisaties en in de samenleving. Wij hebben het college daarom geadviseerd een transparante en dynamische veranderstrategie te organiseren om met elkaar het beoogde doel te bereiken waarin de schaalvoordelen het winnen van de schaalnadelen.

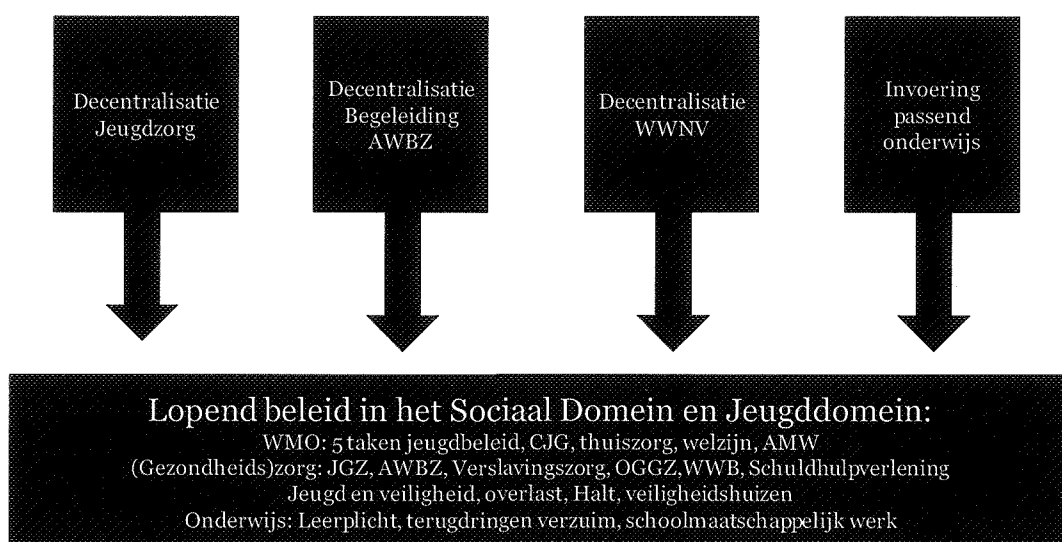
De decentralisatie van taken en de samenvoeging van het ambtelijke apparaat biedt ook mogelijkheden om activiteiten op een 'slimmere' manier te organiseren. Wij hebben het college geadviseerd in beeld te brengen op welke wijze de nieuwe organisatie het best kan worden ingericht.

7. Vooruitkijkend

7.1. Jeugdzorg, AWBZ en Wwv vragen uw aandacht

De komende jaren krijgt de gemeente Woerden als gevolg van landelijke ontwikkelingen en het nieuwe Regeerakkoord te maken met een aantal decentralisaties. De invoering van de Wet Werken naar Vermogen (Wwv) dient zich al aan per 1 januari 2013, waarbij aanvragen voor het herstructureringsfonds reeds begin 2012 ingediend moeten worden. U krijgt in 2013 en 2014 ook te maken met de uitvoering van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en de Jeugdzorg.

Deze drie decentralisaties, samen met andere ontwikkelingen zoals op het gebied van passend onderwijs of welzijnswerk en gecombineerd met de algehele bezuinigingen, stellen gemeenten voor een grote en complexe opgave. Al deze ontwikkelingen raken en versterken elkaar. Een keuze op één terrein kan consequenties hebben op een ander terrein. In onderstaand figuur is de samenhang binnen het sociaal domein gevisualiseerd.

Hieronder geven wij kort een toelichting per decentralisatie alsmede de stand van zaken binnen de gemeente Woerden weer:

7.1.1. Decentralisatie van de jeugdzorg

Het kabinet wil de uitvoering van de gehele zorg voor kinderen, jongeren en hun opvoeders bij elkaar brengen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Dit betekent dat alle jeugdzorg die nu nog valt onder het Rijk, de provincies, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en Zorgverzekeringswet (Zvw), alsmede de jeugdbescherming en jeugdreclassering gedecentraliseerd worden naar gemeenten. Hierdoor ontstaan in de uitvoering meer mogelijkheden voor preventie, integrale ondersteuning en afstemming met school en werk. De voorgenoemde wijziging van het jeugdstelsel is mede gebaseerd op de evaluatie van de wet op de jeugdzorg, de bevindingen van het vorige kabinet en het rapport van de parlementaire werkgroep van voorjaar 2010. Het uitgangspunt is dat de nieuwe wet vanaf 2015 in werking treedt. Eind 2012 wordt de concept wet naar verwachting naar de Tweede Kamer gestuurd, in 2013 volgen uitwerkingen en in 2014 de implementatie. Een van de discussiepunten is of de jeugdzorg gefaseerd of in één keer zal plaatsvinden.

De decentralisatie van de jeugdzorg is een tweeledige opgave voor gemeenten waarbij taken worden overgenomen en tegelijkertijd een stelselwijziging wordt doorgevoerd. Deze complexe transitie moet zowel een verbetering in effectiviteit als in efficiëntie bewerkstelligen. Een kernvraag is hoe de ondersteuning en hulp rondom kinderen en gezinnen op een meer integrale wijze kan worden georganiseerd. Daarbij is onder meer de aansluiting op het welzijnswerk en op het onderwijs van belang, maar bijvoorbeeld ook de relatie met schuldhulpverlening en veiligheid. En wat is daarin laagdrempelig en ondersteunend en hoe sluit zwaardere hulp en justitiële maatregelen daarop aan?

Een gerelateerd vraagstuk is wat de rol en taakinvulling van het Centrum voor Jeugd en Gezin zou moeten zijn. Het overnemen van taken op het gebied van jeugdzorg brengt ook de vraag van intergemeentelijke samenwerking naar voren en hoe de specialistische jeugdzorg straks ingekocht moet worden. Tot slot speelt daarbij ook nog de samenhang met de veranderingen Passend Onderwijs en de andere twee decentralisaties.

De gemeente Woerden heeft begin april 2012 het nieuwe Wmo beleidskader 2012-2015 'Meedoen in de sterke samenleving' gepubliceerd. In het nieuwe beleidsplan is nadrukkelijk de invoering van de kanteling in de Wmo als speerpunt opgenomen. Deze basisvisie geldt voor het hele lokale sociale beleid voor de gemeente. Deze visie heeft betrekking op de huidige Wmo, de taken die in de toekomst aan de Wmo worden toegevoegd en taken die nauw raken aan de Wmo, zoals jeugdzorg en arbeid. Om deze reden zijn de principes van de kanteling leidend bij alle transitieprocessen.

7.1.2. Wet werken naar vermogen

Met de Wet werken naar vermogen zorgt het kabinet voor één regeling voor de onderkant van de arbeidsmarkt. De achtergrond is de gedachte dat veel mensen kunnen werken naar eigen vermogen. En dat mensen met een arbeidsbeperking, eventueel met ondersteuning vanuit de overheid, zoveel mogelijk aan de slag kunnen in een reguliere baan, met uitzondering van mensen die volledig en duurzaam arbeidsbeperkingen hebben. De Wet werken naar vermogen (Wwnv) wordt een brede voorziening met zoveel mogelijk gelijke rechten, plichten en kansen voor mensen met arbeidsvermogen die nu nog gebruikmaken van de verschillende regimes van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong), Wet investeren in jongeren (WIJ) en Wet werk en bijstand (WWB). Voor jongeren die volledig en duurzaam arbeidsongeschikt zijn, blijft de Wajong bestaan. Voor mensen die alleen in een beschutte omgeving kunnen werken, kan de indicatie beschut werken worden afgegeven. Een belangrijk instrument dat in het kader van de Wwnv wordt ingezet is het principe van loondispensatie. Een werkgever betaalt alleen voor de 'loonwaarde' (productiviteit) van de werknemer en de rest van het inkomen wordt aangevuld door de overheid.

De invoering van de Wet werken naar vermogen is een opgave voor gemeenten omdat het een hervorming van het stelsel betekent welke gepaard gaat met een forse bezuiniging. Dit vraagt van gemeenten een strategische heroriëntatie op hun re-integratiebeleid; welke re-integratieinstrumenten kan een gemeente nog aanbieden met de afgenomen middelen? De terugkerende vraag daarbij is welke instrumenten daadwerkelijk effectief zijn? Daarnaast moeten gemeenten besluiten op welke schaal zij hun dienstverlening zullen aanbieden. Gaan gemeenten regionaal samenwerken en zo ja, hoe ver reikt dat? Hoe lang moet een werkzoekende reizen om zich te melden bij het loket voor bemiddeling naar werk? Welke partners spelen in die samenwerking een rol? Wat betekent het bijvoorbeeld voor het bestaande SW-bedrijf? Of het ROC? Hoe worden werkgevers overgehaald om toch mensen een kans te geven die niet volledig inzetbaar zijn? Daarnaast behelst deze wet een financieel risico voor de gemeenten. Dit wordt onder meer veroorzaakt door een flinke korting op de Wsw en de Wwb en de toegenomen instroom als gevolg van de economische crisis. Verschillende gemeenten hebben nu al de grenzen van hun budget bereikt bij de uitvoering van de Wwb.

1 februari 2012 is de invoeringswet Wet werken naar vermogen naar de Tweede Kamer gestuurd. De Wwnv gaat in op 1 januari 2013. Op dit moment werken veel gemeenten aan een plan voor een uitvoeringsorganisatie voor de Wwnv, waarbij diverse aspecten van belang zijn, zoals de omvang van de rol van het SW-bedrijf en de omvang van de rol van marktpartijen. Verder zijn gemeenten bezig met het uitwerken van een aanvraag bij het herstructureringsfonds voor het ontvangen van transitiemiddelen. Deadline voor het indienen van deze aanvraag is eind april 2012.

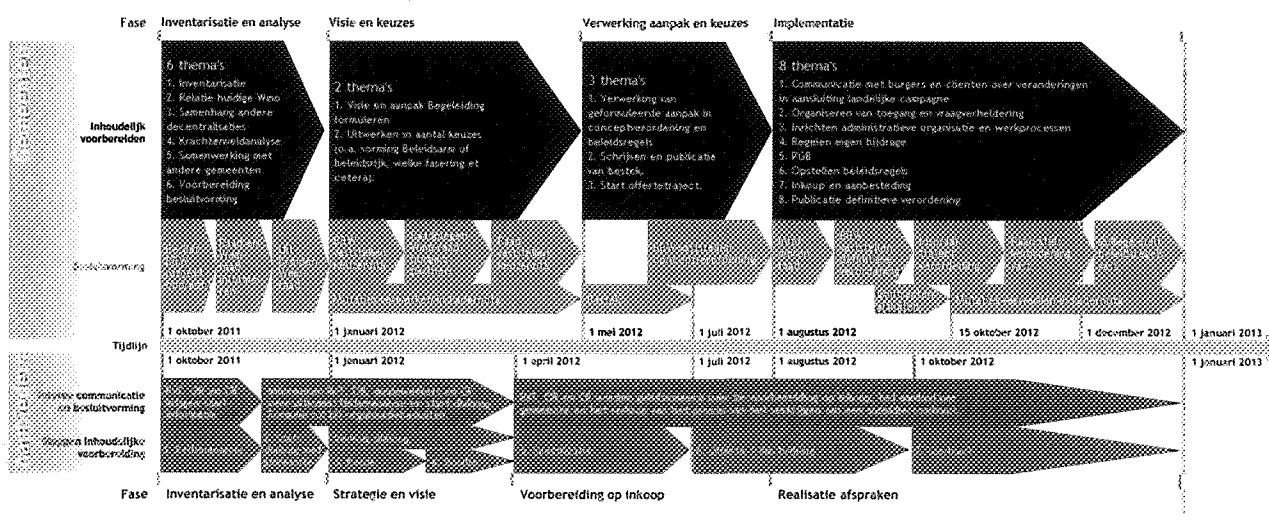
Uit de raadsinformatiebrief van 11 oktober 2011 blijkt dat de gemeente Woerden voor de invoering van de Wwnv de samenwerking opzoekt met de regio. De bestuursopdracht regievoering Wwnv is inmiddels vastgesteld. Gemeente Woerden is voornemens de krachten op gebied van werk en inkomen te bundelen met de gemeenten Bodegraven-Reeuwijk, Montfoort en Oudewater met SW-bedrijf De Sluis Groep als centraal werkbedrijf.

7.1.3. Van AWBZ naar WMO

Het kabinet heeft besloten om per 2014 de functie begeleiding uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) te schrappen en deze onder de compensatieplicht van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) te brengen. Vanaf 2013 zijn de gemeenten al verantwoordelijk voor de personen die voor het eerst of opnieuw begeleiding nodig hebben. Deze wijziging betekent dat er niet langer sprake is van een verzekerd recht, maar van compensatieplicht. Een belangrijke overweging voor deze decentralisatie is geweest dat dagbesteding en begeleiding het beste dichtbij de cliënt geregeld kunnen worden. De gemeente kent de mensen en hun situatie beter dan de zorgkantoren. Bovendien kunnen gemeenten naar verwachting gebruik maken van meer passende informele of collectieve voorzieningen en van verbinding met andere beleidsvelden.

De decentralisatie van de AWBZ is een opgave voor de gemeenten omdat de taakuitvoering vertaald moet worden naar de Wmo en daarmee anders vormgegeven zal worden. Daarnaast is de aanbieder en klant (deels) nog onbekend voor gemeenten. Een aandachtspunt bij deze opgave zijn de onduidelijkheden, onder meer over de vraag voor welke doelgroepen specifieke maatregelen worden genomen, over de afbakening intramuraal en extramuraal en over de financiële kaders en consequenties (naast de 5% doelmatigheidskorting). Een tweede aandachtspunt is de samenhang met andere trajecten zoals afschaffing zorgkantoor, de IQ-maatregel, de kanteling van de Wmo en de andere twee decentralisaties.

De gemeente zal zich in belangrijke mate in 2012 moeten voorbereiden door onder meer keuzes te maken in de aanpak, beleid vast te stellen en een verordening te maken. In onderstaand overzicht is het stappenplan van de transitie opgenomen (bron: vng website).

De gemeente Woerden heeft begin april 2012 het nieuwe Wmo beleidskader 2012-2015 'Meedoen in de sterke samenleving' gepubliceerd. Zie ook passage zoals opgenomen bij paragraaf 8.1.1 van dit verslag.

Wij zijn van mening dat u de juiste weg inslaat door in de regio samen te werken en kennis te bundelen. Door hier op tijd op in te spelen kunt u op effectief uitvoering geven aan deze nieuwe taken.

7.2. Digitalisering informatieketen heeft ook gevolgen voor Woerden

Digitalisering is een brede maatschappelijke ontwikkeling die in toenemend tempo in onze dagelijkse activiteiten naar voren komt. Ook in het economisch verkeer is een sterke toename van het aantal gedigitaliseerde handelingen en processen te zien. Bedrijven en organisaties merken dit door de veelheid aan digitale initiatieven waarmee zij worden geconfronteerd, zowel vanuit de overheid als private initiatieven.

Al deze initiatieven zijn gebaseerd op een of meerdere digitale standaarden die het mogelijk maken dat registraties, (trans)acties en rapportages effectiever én efficiënter kunnen plaatsvinden. Deze standaarden zijn open en flexibel van aard, en vaak gebaseerd op eXtensible Markup Language (XML).

De Nederlandse overheid is al sinds 2004 bezig met de toepassing van deze standaarden. Zij heeft daarbij het primaire doel de administratieve lasten voor bedrijven en organisaties te verlagen. Door de standaarden eXtensible Business Reporting Language (XBRL) en Universal Business Language (UBL) te gebruiken, moeten bedrijven en organisaties uiteindelijk gemakkelijker, beter en goedkoper hun facturen, verantwoordingen, aangiftes, specificaties en rapportages kunnen opstellen, versturen en verwerken. In het Standard Business Reporting-programma (SBR) van de Nederlandse overheid, werken organisaties uit de publieke en private sector samen aan het realiseren van deze voordelen.

UBL wordt vooral toegepast voor handelsdocumenten zoals facturen, orders en orderbevestigingen. XBRL is bedoeld voor het digitaal rapporteren van zowel financiële als niet-financiële verantwoordingsinformatie. XBRL kent internationaal drie grote toepassingsgebieden: jaarrekeningen, toezicht (op beurzen en de financiële sector) en fiscale aangiftes. In de loop van 2011 is een groot aantal fiscale aangiftes in XBRL verplicht geworden in het Verenigd Koninkrijk, Japan, Ierland, België en Duitsland.

In Nederland is in mei 2011 besloten om tot defacto verplichtstelling van SBR over te gaan met ingang van 1 januari 2013. Daarbij gaat het in eerste instantie om de aangifte Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting. Met ingang van 1 januari 2014 zal dit ook gelden voor de aangifte Omzetbelasting, de deponering van de jaarrekening van kleine organisaties en diverse rapportages aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

De overheid heeft (in overleg met de marktpartijen) het voornemen uitgesproken om met ingang van 2015, uiterlijk 2016, deze verplichting tot toepassing van SBR ook voor middelgrote en grote organisaties in te willen voeren. Aangezien deze organisaties controleplichtig zijn, zal er eerst een controleraamwerk moeten komen voor SBR. De NBA aan een dergelijk controleraamwerk gewerkt, waarbij het de verwachting is dat dit raamwerk voor eind 2012 klaar is.

De verplichting in 2013 om de aangifte Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting door middel van SBR aan te leveren zal voor veruit de meeste organisaties geen noemenswaardige gevolgen hebben voor hun financieel-administratieve systemen. Alleen die systemen die de uiteindelijke aangifte moeten produceren, zullen over XBRL-/SBR- functionaliteit moeten beschikken. En deze zullen vervolgens maar enkele keren per jaar gebruikt worden.

Met ingang van 2014 zullen de gevolgen wel veel groter zijn. Door de verplichting om zowel de Omzetbelasting als de Jaarrekening door middel van SBR aan te leveren, zal nagenoeg alle financieel-administratieve software van organisaties daarvoor geschikt moeten zijn. Wij raden u dan ook aan om gedurende 2012 een inventarisatie te maken van die systemen die voor SBR geschikt gemaakt moeten worden en contact hierover op te nemen met de leveranciers. Daarbij zijn twee aspecten aan de orde; de datum van de beschikbaarheid van de SBR- functionaliteit, en de benodigde doorlooptijd en expertise voor het implementeren van SBR in uw specifieke situatie.

Vanuit zowel het SBR Programma van de rijksoverheid als vanuit PwC zult u het komend jaar nader geïnformeerd worden over de gevolgen van deze ontwikkelingen.

7.3. Strategie implementeren vraagt meer

Gemeenten staan voor complexe uitdagingen- veelal versterkt door de economische crisis. Vaak hebben gemeenten hun strategie al aangepast en hebben colleges hun collegeprogramma geformuleerd. Het realiseren van deze plannen is de uitdaging. De kredietcrises en de eurocrises hebben directe gevolgen voor de gemeenten, en om deze het hoofd te bieden hebben gemeenten meer dan ooit behoefte aan daadkracht en realisatiekracht. PwC heeft onderzoek gedaan naar wat gemeenten moeten doen om succesvol te zijn in het realiseren van strategische doelstellingen. Dit onderzoek dat wij de titel 'Making it happen' hebben gegeven wijst uit dat leiderschap de belangrijkste succesfactor is, maar niet voldoende.

Strategie tot een succes maken vraagt om meer; de volgende succesfactoren worden genoemd door de deelnemers aan het onderzoek¹.

- Leiderschap is cruciaal;
- Zorg voor een eenduidige, overkoepelende, strategische visie;
- Benut externe partners ook als doe-tank, niet alleen als denk-tank;
- Blijf oog houden voor behoeften van burgers en bedrijven;
- Koppel de strategie aan een sluitend financieel dekkingsplan;
- Werk met een gefaseerd en actiegericht implementatieplan;
- Voer de strategie uit als een veranderkundige transformatie.

Logischerwijs start de weg naar een krachtige gemeente met een duidelijke langetermijnvisie. Met een duidelijk implementatieplan moet men vervolgens op weg om de strategie te realiseren. Essentieel is dat de visie en het plan de verschillende beleidsvelden, diensten en sectoren overstijgen. Uit ons onderzoek blijkt dat maar een enkele gemeente zo'n adequaat implementatieplan heeft.

Ook naar buiten toe blijkt dat bestuurskrachtige gemeenten in verschillende rollen kunnen samenwerken met verschillende partners. Dit betekent dus samenwerking op verschillende niveaus met andere overheden, regiogemeenten, bedrijven en maatschappelijke instellingen. De diversiteit aan partners betekent dat de lokale overheden een doeltreffend en daadkrachtig beheer op contracten moeten uitvoeren. Deze regierol wordt steeds belangrijker en vraagt om andere en nieuwe kwaliteiten en competenties van uw organisatie, medewerkers en uw ondersteunende systemen. En niet te vergeten adequaat financieel management. Wij adviseren nu halverwege deze gemeenteraadperiode te evalueren wat uw realisatiekracht is en te bepalen op welke factoren u die realisatiekracht in de tweede helft wilt versterken.

---

¹ Op www.pwc.nl/gemeentevanmorgen vindt u desgewenst meer informatie over het internationale onderzoek.

A. Onze dienstverlening

A.1. Kwaliteitsbeheersing binnen PwC

Kwaliteits- en risicobeheersing in onze dienstverlening is een integraal onderdeel van de wijze waarop de organisatie wordt aangestuurd. Ons risicomanagementbeleid is erop gericht dat belangrijke risico's tijdig onderkend, geanalyseerd en juist ingeschat worden. De beleidsbepalers zijn eindverantwoordelijk voor het adequaat functioneren van dit systeem en dit staat aan de basis van de dagelijkse praktijk. Onze teams van professionals leveren de gewenste onderscheidende kwaliteit door hun opdrachten volgens de richtlijnen uit te voeren en elkaars werk continu te beoordelen.

In ons transparantieverlag, dat beschikbaar is op onze website (zie www.pwc.nl/nl/onze-organisatie/feiten-en-cijfers), doen de beleidsbepalers verslag van de activiteiten op het gebied van de kwaliteitsbeheersing. Alle in dat verslag genoemde maatregelen en procedures zijn erop gericht een redelijke mate van zekerheid te bieden dat wettelijke controles worden uitgevoerd in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving. De beleidsbepalers hebben de opzet en werking van het kwaliteitsbeheersings- en controlesysteem, zoals op hoofdlijnen beschreven in het transparantieverlag, geëvalueerd. De beleidsbepalers verklaren dat het stelsel van kwaliteitsbeheersing doeltreffend functioneert, het interne toezicht op de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften is uitgevoerd en onze partners, directors en medewerkers de vereiste kennis van, inclusief de ontwikkelingen op, ons vakgebied op een gestructureerde manier onderhouden.

A.2. Onze reactie op het rapport van de AFM

In het kader van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) houdt de AFM toezicht op de Nederlandse accountantsorganisaties. Op 6 november 2011 heeft de AFM haar rapport 'Prikkel voor kwaliteit accountantscontrole' uitgebracht naar aanleiding van een door haar verricht themaonderzoek bij alle 15 OOB-vergunninghouders. Het onderzoek was inventariserend van aard en gericht op twee thema's: onafhankelijkheid en het benoemen, beoordelen, belonen en sanctioneren van externe accountants. De AFM heeft aangegeven dat PwC zich aan de wet- en regelgeving heeft gehouden.

Wij verwijzen naar de uitgebreide uitleg in ons transparantieverlag (zie www.pwc.nl/nl/onze-organisatie/feiten-en-cijfers).

A.3. Wet op het accountantsberoep

In februari 2012 nam de Tweede Kamer het wetsvoorstel van de Wet op het accountantsberoep (Wab) aan. Dit wetsvoorstel ziet op de fusie van de twee beroepsorganisaties NIVRA en NOvAA en enkele zaken rondom de titels en bevoegdheden van registeraccountants en Accountant-Administratieconsulenten en de opleidingen tot accountant.

Het wetsvoorstel bevat tevens een aantal door de Tweede Kamer ingediende amendementen. Een aantal van deze amendementen is uitsluitend van toepassing op OOB's en de accountantsorganisatie die de wettelijke controle bij de OOB uitvoert. De voorgestelde maatregelen omvatten met name verplichte kantoorroulatie na acht jaar en een strikte scheiding tussen de wettelijke controle en overige diensten.

Het besluitvormingsproces in de Eerste Kamer is nog maar net begonnen. De Eerste Kamer kan het wetsvoorstel aannemen of afwijzen. Dit proces zal enige tijd duren en omdat de uitkomst onzeker is, is het op dit moment onduidelijk of en wanneer deze wet van kracht zal worden.

Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, zullen enkele in de amendementen gehanteerde begrippen als 'financieel overzicht' en 'assurance' wettelijk gedefinieerd moeten worden, evenals het startpunt voor de berekening van de achtjaarstermijn.

A.4. Onze standpunten ten aanzien van de voorstellen van de Europese Commissie met betrekking tot accountants en accountantscontrole

In november 2011 bracht de Europese Commissie voorstellen uit met betrekking tot verdergaande regulering van de wettelijke accountantscontrole, accountantsorganisaties en de Europese markt voor accountantsdiensten. Deze voorstellen bestaan uit een Richtlijn die beoogt wijzigingen aan te brengen in de bestaande 'Achtste Richtlijn', een Verordening met regels specifiek voor de wettelijke controle bij Organisaties van Openbaar Belang en een impactanalyse. De Richtlijn en Verordening worden behandeld door het Europees Parlement en de Raad van Ministers. Wanneer zij beide de definitieve versies van Richtlijn en Verordening (inclusief de door hen vastgestelde amendementen) hebben vastgesteld, zal de Europese Commissie deze van kracht laten worden. De Richtlijn zal in de Nederlandse wetgeving moeten worden opgenomen om hier van kracht te kunnen zijn. De Verordening heeft rechtstreekse werking. Het is op dit moment niet te voorspellen wanneer de voorstellen van kracht zullen worden en evenmin wat de inhoud van de definitieve wetgeving zal zijn.

De huidige voorstellen volgen op het in oktober 2010 door de Europese Commissie uitgebrachte groenboek genaamd 'Beleid inzake controle van financiële overzichten: Lessen uit de crisis'. Veel van de in dat consultatiedocument opgenomen ideeën komen in de voorstellen terug. Veel van de voorstellen steunen wij, waar onder:

- Initiatieven ter verdere verbetering van de kwaliteit van de accountantscontrole.
- Invoering van International Standards in Auditing in de gehele EU.
- Een grotere rol voor Raden van Commissarissen en Auditcommissies.
- Een transparanter proces voor de selectie van de accountantsorganisatie die de wettelijke controle uitvoert.
- Betere uitwisseling van informatie tussen de accountant en de toezichhouders op financiële instellingen (DNB en AFM).
- Betere mobiliteit voor accountants binnen de EU.

Andere voorstellen wijzen wij af, omdat er geen goede reden voor de voorstellen is en omdat gevreesd moet worden dat zij een negatieve invloed op de kwaliteit van de accountantscontrole zullen hebben, zoals:

- Verplichte rotatie van accountantsorganisatie na maximaal zes jaar (tenzij de onderneming gebruik maakt van joint audit, waarbij de onderneming minimaal twee accountantsorganisaties benoemt – dan wordt de periode verlengd tot negen jaar).
- Het strikt scheiden van de accountantscontrole en andere diensten bij de zelfde onderneming.
- Het bewerkstelligen van 'audit only' netwerken, waarbij het de grotere accountantsnetwerken wordt verboden andere diensten dan de accountantscontrole te verlenen (niet alleen niet bij hun controlecliënten, maar in het geheel niet), en hen daarnaast wordt verboden aan netwerken deel te nemen die dergelijke andere diensten verlenen.

De rol van de accountant blijft volgens de voorstellen ongewijzigd. Wij vinden dit niet optimaal, gezien de gewijzigde behoeften van de belanghebbenden bij accountantscontrole. Onze stellingname is, evenals voorheen, gebaseerd op de volgende gedachtegang: wij zijn voor versteviging van de rol van de accountant, voor maatregelen die een kans op het falen van een groot netwerk verkleinen en/of de gevolgen beperken en voor adequate borging van de onafhankelijkheid. Wel vinden wij dat maatregelen praktisch uitvoerbaar moeten zijn, maar ook moeten bijdragen aan de kwaliteit van de accountantscontrole en het vertrouwen van belanghebbenden in de rapportage van ondernemingen. Dit laatste helpt het vertrouwen in de financiële markten te herstellen tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

B. Single information Single Audit (SiSa)

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de bijlage inzake SiSa bij de jaarrekening 2011 van gemeente Woerden. Onze werkzaamheden hebben gevarieerd tussen het beoordelen van de interne beheersing en het uitvoeren van detailcontroles. In de bijlage bij de jaarrekening zijn twee typen indicatoren opgenomen:

- Indicatoren (bedragen en andere kwantitatieve gegevens, veelal prestatie-indicatoren), die van invloed zijn op de financiële vaststelling.
- Indicatoren, zonder invloed op de financiële vaststelling.

Voor de eerste indicator geldt dat er een relatie is tussen de jaarrekening en de bijlage. Wij hebben op deze indicatoren een reguliere rechtmatigheidscontrole uitgevoerd en indien specifiek gevraagd is de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld. De tweede indicator heeft normaliter geen directe relatie met de gemeentelijke jaarrekening. Deze indicatoren zijn noodzakelijk voor het departementale jaarverslag. Bij deze indicatoren hebben wij alleen de deugdelijke totstandkoming van de indicator beoordeeld.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

In dit rapport van bevindingen hebben wij per specifieke uitkering fouten en onzekerheden, boven een vastgestelde financiële grens, opgenomen voor zover deze niet door de gemeente zijn gecorrigeerd. De financiële grens is afhankelijk gesteld van de omvangsbasis van de regeling. De omvangsbasis wordt gebaseerd op de gevraagde indicator. Bij een gevraagde indicator van "bestedingen gedurende het jaar" wordt de omvangsbasis bijvoorbeeld gevormd door de bestedingen in de regeling. De financiële grens is per specifieke uitkering:

- € 10.000 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 100.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 100.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 100.000 indien de omvangsbasis groter dan € 1.000.000 is.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. Het gaat alleen om het rapporteren van de waargenomen fouten en onzekerheden voortkomende uit de accountantscontrole.

Op basis van de nota verwachtingen accountantscontrole uitgegeven door het ministerie van Binnenlandse Zaken rapporteren wij middels onderstaande voorgeschreven tabel de geconstateerde fouten of onzekerheden per regeling.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in Euro's)	Toelichting fout/onzekerheid
C6	Wet inburgering (Wi)	Geen	0	n.v.t.
C7C	Investering stedelijke vernieuwing (ISV) Projectgemeenten SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	n.v.t.
D2	Onderwijsachterstandenbeleid niet-GSB 2006-2010 (OAB)	Geen	0	n.v.t.

Nr	Naam specifieke uitkering of overige	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in Euro's)	Toelichting fout/onzekerheid
D5	Regeling verbetering binnenklimaat primair onderwijs 2009	Geen	0	n.v.t.
D6	Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB)	Geen	0	n.v.t.
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014 (OAB)	Geen	0	n.v.t.
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden	Geen	0	n.v.t.
F2	Besluit ontwikkeling van landschappen (BOL)	Geen	0	n.v.t.
G1C-1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) Gemeentedeel 2011	Geen	0	n.v.t.
G1C-2	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) (Gemeenten (incl. WGR) Totaal 2010)	Geen	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering (WWB+WIJ+IOAW+IOAZ+levensonderhoud beginnende zelfstandigen Bbz 2004+WWIK)	Geen	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	Geen	0	n.v.t.
G5	Wet Participatiebudget (WPB)	Geen	0	n.v.t.
G6	Schuldhulpverlening	Geen	0	n.v.t.
H10	Brede doeluitkering Centra voor Jeugd en Gezin (BDU CJG)	Geen	0	n.v.t.

Tabel 9: Bevindingen t.a.v. de SiSa-bijlage